

**QUÂN VƯƠNG
THUẬT TRỊ NƯỚC**

QUÂN VƯƠNG | Thuật trị nước

Bản tiếng Việt © 2005 Công ty Sách Alpha & Vũ Mạnh Hồng
25 B12, phố Hồ Đắc Di, Nam Đồng, Đống Đa, Hà Nội
Điện thoại/Fax: (84-4) 266-1393
Email : sales@alpha-book.com
<http://www.alpha-book.com>

Niccolò Machiavelli

QUÂN VƯƠNG

(Thuật Trị Nước)

Vũ Mạnh Hồng và Nguyễn Hiền Chi

dịch

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

*Bậc quân vương phải biết học hỏi từ bản tính của
dã thú, biết kết hợp sức mạnh của sư tử với sự tinh
ranh của cáo. Sư tử không thể tự bảo vệ mình tránh
các cạm bẫy, còn cáo thì lại không thể chống lại sói.*

*Vì thế, cần phải là cáo để nhận ra những cạm bẫy
và là sư tử để dọa sói.*

NICCOLÒ MACHIAVELLI

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Niccolò Machiavelli (1469-1527) là một nhà chính trị thực tiễn, nhà văn, nhà sử học, nhà tư tưởng vĩ đại người Italia.

Với khối kiến thức đồ sộ do thừa hưởng sự giáo dục của một gia đình có nguồn gốc quý tộc, với niềm đam mê tri thức mãnh liệt và nhãn quan chính trị nhạy bén, Machiavelli đã viết lên nhiều công trình chính luận sâu sắc về nhà nước, chính trị, pháp luật... Trong số đó, cuốn *Quân vương* (The Prince) là công trình nổi tiếng nhất.

Suốt mấy thế kỷ qua, dưới nhiều ngôn ngữ khác nhau, *Quân vương* không ngừng thu hút sự quan tâm của hàng triệu độc giả trên thế giới, gây ra nhiều tranh luận và thậm chí có khi bị chỉ trích kịch liệt. Cho đến nay, nhiều hướng tiếp cận đối với tác phẩm *Quân vương* cũng như toàn bộ di sản của Machiavelli chưa hề thoả mãn nhu cầu của công chúng trong việc tìm hiểu, nghiên cứu các giá trị tư tưởng nhân văn của ông và dường như vẫn đang thách đố khả năng khám phá và sự sáng suốt của các nhà nghiên cứu và đông đảo độc giả.

Công ty Sách Alpha và Nhà xuất bản Lao động – Xã hội trân trọng giới thiệu tác phẩm *Quân vương* tới bạn đọc với bản dịch của dịch giả Vũ Mạnh Hồng và Nguyễn Hiền Chi.

Rất mong nhận được những ý kiến đóng góp phê bình của bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG – XÃ HỘI

GỚI THIỆU TÁC GIẢ TÁC PHẨM

Machiavelli là người bạn, là người cùng thời với Leonardo De Vinci. Nếu như ngay từ thế kỷ 16, thiên tài Leonardo De Vinci đã đưa ra những nguyên tắc cơ sở của máy bay trực thăng và tàu ngầm thì Machiavelli còn nghĩ ra những nguyên tắc cơ sở của thứ vũ khí nguy hiểm hơn gấp bội – vũ khí chính trị, với tác phẩm nổi tiếng nhất của ông là *Quân vương*.

Quân vương chủ yếu nói về thuật trị nước và thuật hưng quốc, là cẩm nang để nhà cầm quyền củng cố địa vị, quyền lực với vấn đề trung tâm là bàn về thủ đoạn chính trị. Đây là cuốn sách kinh điển, chuyên luận bàn về nhà nước, phẩm chất và các thủ thuật chính trị của những người đứng đầu nhà nước. Có thể nói, *Quân vương* là tác phẩm đầu tiên đặt nền tảng cho ngành chính trị học hiện đại.

Quân vương là kết quả của những đêm lạnh lẽo, Niccolò Machiavelli ngồi suy tư miệt mài và hy vọng đặt vào đó nỗi niềm của một con người có lòng yêu nước nồng nhiệt với mong ước thống nhất nước Italia và xây dựng một quốc gia hùng mạnh. Suy nghĩ của ông là suy nghĩ của một con người có kinh nghiệm thực sự, là kết quả của việc đọc vô số các tác phẩm chính trị và lịch sử.

Sống trong thời kỳ khi trật tự chính trị cũ kỹ của châu Âu đang tan vỡ, những vấn đề mới đang nảy sinh và nhiều biến động mạnh mẽ đang diễn ra trong xã hội, Machiavelli cố gắng lý giải ý nghĩa logic của các sự kiện để dự đoán những điều không thể tránh khỏi và để hình thành những luật lệ chi phối mọi hoạt động chính trị đang diễn ra trong bối cảnh hình thành một quốc gia.

Bằng những nỗ lực đầy trí tuệ của các dịch giả tác phẩm này, chúng tôi hy vọng rằng độc giả Việt Nam sẽ cảm thấy thích thú khi biết đến tư tưởng của con người là hiện thân của tinh thần nhân văn cao cả của thời đại Phục Hưng của thế kỷ 15-16. Qua tác phẩm này, độc giả sẽ nghĩ suy về thực trạng xưa, nay để rồi có thể sẽ ít nhảm lẫn hơn khi đối mặt với những gì thuộc về đương đại.

Hà Nội, tháng 1/2005
Tiến sỹ Nguyễn Ngọc Đào

MỤC LỤC

Về tác giả và tác phẩm.....15	6 <i>Những vương quốc mới giành được bằng binh lực và tài trí của bản thân.....67</i>
Đề tặng.....35	7 <i>Các vương quốc giành được bằng binh lực của người khác và vận may của bản thân.....74</i>
1 <i>Các hình thức quốc gia và phương thức hình thành.....39</i>	8 <i>Những người trở thành quân vương bằng tội ác.....88</i>
2 <i>Các quốc gia quân chủ thế tập.....41</i>	9 <i>Các vương quốc dân sự.....95</i>
3 <i>Các quốc gia quân chủ mang tính hỗn hợp.....43</i>	10 <i>Đánh giá sức mạnh của các vương quốc.....102</i>
4 <i>Tại sao đế chế Ba Tư của vua Darius không nổi loạn chống lại những người kế vị Alexander Đại đế.....59</i>	11 <i>Các vương quốc thuộc Giáo hội.....106</i>
5 <i>Phương thức cai trị những vương quốc, thành bang đã từng có chủ quyền.....64</i>	12 <i>Các loại quân đội và hình thức lính đánh thuê.....112</i>
	13 <i>Quân đội quốc gia, ngoại binh và quân hỗn hợp.....122</i>

14	Quân vương và các vấn đề quân sự.....	128
15	Sự ngợi ca và phê phán đối với quân vương.....	133
16	Hào phóng và kẻo kiệt.....	136
17	Tàn bạo và bao dung: Làm cho dân yêu hay làm cho dân sợ.....	140
18	Chữ tín của quân vương.....	146
19	Tránh bị khinh miệt và thù ghét.....	151
20	Pháo đài và các phương thức phòng thủ khác: có ích hay có hại?.....	167
21	Để giành được lòng kính trọng.....	175

22	Các vị quân su.....	181
23	Làm thế nào để tránh những kẻ xu nịnh.....	184
24	Lý do các quân vương Italia để mất vương quốc.....	188
25	Vai trò của số phận và cách đương đầu với số phận.....	191
26	Lời kêu gọi giải phóng Italia.....	197

VỀ TÁC GIẢ VÀ TÁC PHẨM

Niccolò Machiavelli sinh ngày 3 tháng 5 năm 1469 tại thành phố Florence, Italia. Người ta biết rất ít về tuổi thanh xuân của Machiavelli nhưng một điều chắc chắn là ông đã được thừa hưởng nền giáo dục về văn hóa, lịch sử Hy Lạp và La Mã.

Khi Machiavelli còn trẻ, Italia đang chia thành 5 vương quốc lớn: Vương quốc Naples ở phía Nam, Công quốc Milan ở Tây Nam, nhà nước cộng hòa Venice ở Tây Bắc, Cộng hòa Florence và nhà nước của giáo hội ở miền Trung. Khi đó, Florence đang trong giai đoạn suy hoàng dưới sự cai trị của gia đình Medici đầy uy quyền với người đứng đầu là Lorenzo de Medici. Khi đó, Florence là một thành phố giàu có, sôi động, là trung tâm của nghệ thuật và tri thức còn Lorenzo như thể một mảnh thường quân.

Nhưng đến năm 1494 gia đình Medici bị lật đổ, và bị thay bằng một chính quyền cộng hòa chịu nhiều ảnh hưởng của Girolamo Savonarola, một giáo sĩ dòng tu Đa Minh mới gây được uy tín.

Năm 1498, chính quyền chịu ảnh hưởng của Savonarola lại sụp đổ và một chính quyền cộng hòa mới ra đời ở Florence, còn Machiavelli được bổ nhiệm vào chức vụ bộ trưởng ngoại giao khi mới 29 tuổi. Trí tuệ tuyệt vời và lòng nhiệt huyết của Machiavelli đã thu hút được sự quan tâm đặc biệt

của các chính khách Florence lúc bấy giờ. Chỉ sau đó một tháng, ông đã được bầu làm thư ký Hội đồng quân sự và ngoại giao. Với vai trò như một sứ thần, ông đã đi khắp các vương quốc trên lãnh thổ Italia cũng như các đế chế lớn của châu Âu để thương thảo với các đồng minh tiềm năng, thu thập thông tin và đồng thời là người phát ngôn của Hội đồng về những chính sách đối ngoại của Florence.

Trong suốt 14 năm phụng sự nền cộng hòa Florence, Machiavelli đã có dịp tiếp xúc nhiều chính khách nổi tiếng và chứng kiến nhiều sự kiện lịch sử. Ông đã tiếp kiến nữ bá tước Caterina Sforza (năm 1499), vua Louis XII nước Pháp (trong các năm 1500, 1504, 1510 và 1511), Cesare Borgia (vào các năm 1502 và 1503), Pandolfo Petrucci (vào các năm 1503 và 1504), Giáo hoàng Julius II (vào các năm 1503 và 1506), và hoàng đế Maximilian II (từ năm 1507 tới 1508). Các sứ mệnh ngoại giao này cùng với kinh nghiệm về chính sách đối ngoại đã hình thành nên nhiều nguyên lý mà ông đã thể hiện trong tác phẩm *Quân vương* còn những nhân vật nổi tiếng ông được tiếp xúc đã trở thành những tấm gương và bài học trong tác phẩm này.

Ông cũng trở thành người bạn của Piero Soderini, người được bổ nhiệm làm *gonfaloniere* (người đứng đầu chính phủ Florence) vào năm 1502. Do quá chán nản trước sự kém cỏi của đội quân đánh thuê mà chính phủ Florence sử dụng, ông đã thuyết phục Soderini hậu thuẫn việc xây dựng quân đội quốc gia của Florence bất chấp

những ý kiến phản đối của giới quý tộc Florence. Machiavelli đã đứng ra tuyển chọn, đào tạo và tập luyện cho đội quân này. Vào năm 1509, sự sáng suốt của ông đã được minh chứng khi quân đội Florence giành được quyền kiểm soát thành phố láng giềng Pisa sau một cuộc chiến kéo dài suốt 15 năm. Thành công này đánh dấu một bước tiến trong sự nghiệp của Machiavelli.

Là một đồng minh trung thành của nước Pháp, Florence đã đối đầu với Giáo hoàng Julius II người đang tìm cách đánh đuổi quân Pháp ra khỏi đất Italia. Giáo hoàng Julius II đã kêu gọi sự trợ lực của đồng minh Tây Ban Nha để lật đổ chính quyền của Soderini. Năm 1512, quân đội quốc gia Florence của Machiavelli bị đội quân Tây Ban Nha thiện chiến đánh bại tại thành phố Prato, và Soderini buộc phải từ chức. Gia đình Medici trở lại nắm quyền ở Florence và Soderini bị tống giam. Vì là người ủng hộ chính quyền của Soderini, Machiavelli bị bãi chức và bị cấm rời khỏi lãnh thổ Florence.

Vài tháng sau, hai thanh niên bất mãn với chính quyền bị bắt cùng với danh sách những kẻ âm mưu chống lại gia đình Medici. Trong đó có tên của Machiavelli. Dù không có dấu hiệu nào chứng tỏ ông có liên quan, nhưng Machiavelli vẫn bị tống giam và tra tấn. Từ trong tù, ông đã viết hai bài thơ xô-nê gửi Giuliano de Medici để xin can thiệp nhưng không có kết quả. Tuy nhiên, nhân đợt ân xá khi người chú của Giuliano là Giovanni được bầu làm Giáo hoàng Leo X vào tháng Ba năm 1513,

Machiavelli được tha và ông lui về sống tại một trang trại nhỏ ở quê nhà. Trong thời gian này, ông viết nhiều thư cho người bạn thân là Francesco Vettori, một nhà ngoại giao Florence được bổ nhiệm giữ chức đại sứ tại thành Rome để nắm bắt thông tin của thế giới bên ngoài và hy vọng Vettori có thể tiến cử ông cho nhà Medici. Trong hoàn cảnh bức bách đó, ông đã viết cuốn *Quân vương (Il Principe)*. Tác phẩm này chất lọc những nhìn nhận của ông về bản tính con người, nghệ thuật lãnh đạo cũng như chính sách ngoại giao. Ông dâng tặng nhà Medici tác phẩm này nhằm chứng tỏ sự tận tâm của mình nhưng không thành công. Cho tới năm 1515, nhà Medici vẫn không để mắt tới ông và sự nghiệp ngoại giao của ông đã chấm dứt.

Trong suốt mười năm sau đó, vì không được tham gia chính sự, Machiavelli chuyển hướng sang sáng tác. Trong giai đoạn này, ông đã viết một tác phẩm về nghệ thuật chiến tranh, đúc rút từ kinh nghiệm của một người tổ chức lực lượng quân đội và một bình luận về tác phẩm của nhà sử học La Mã cổ đại Livy. Thông qua việc xem xét các ghi chép của Livy về nền cộng hòa La Mã, Machiavelli đã luận bàn chi tiết khái niệm chính phủ cộng hòa. Trái ngược với cuốn *Quân vương*, một tác phẩm ủng hộ nền quân chủ và thậm chí là quân chủ chuyên chế, cuốn *Luận bàn về Livy* thường được trích dẫn như một bằng chứng về sự nhiệt thành của Machiavelli đối với thể chế cộng hòa. Ông cũng sáng tác thơ ca và ba vở hài kịch.

Các tác phẩm của ông đã thu hút được sự chú ý của Hồng y Giáo chủ Giulio de Medici, người đã nắm quyền ở Florence một vài năm và nhờ đó, ông đã được giao nhiệm vụ viết về lịch sử của Florence. Ông viết cuốn *Lịch sử Florence* từ năm 1520 tới năm 1524. Năm 1523, Giulio được bầu làm Giáo hoàng Clement VII và Machiavelli đệ trình cuốn *Lịch sử Florence* cho giáo hoàng vào năm 1525. Sự giảng hòa với nhà Medici đã giúp Machiavelli được tham gia chính sự trong một thời gian ngắn. Ông được giao trách nhiệm phụ trách các vấn đề quân sự tại Florence cho Giáo hoàng. Tuy nhiên, Giáo hoàng Clement mắc mưu kẻ thù và thành Rome bị quân đội Tin lành của Đức cướp phá. Sự cố này đã khiến cho người dân Florence làm cuộc lật đổ nhà Medici vào năm 1527. Machiavelli, người suốt đời ủng hộ và bảo vệ nền cộng hòa Florence, lại một lần nữa không gặp may vì bị những người cộng hòa nghi ngờ là câu kết với nhà Medici. Tuy nhiên, ông không phải tiếp tục chứng kiến định mệnh trớ trêu của mình bởi ông qua đời sau một trận ốm vào tháng 6 năm 1527.

Quân vương là tác phẩm nổi tiếng nhất của Machiavelli nhưng không được xuất bản khi ông còn sống mặc dù được lưu hành rộng rãi dưới hình thức các bản chép tay. *Quân vương* được xuất bản lần đầu tiên vào năm 1532, với sự cho phép của Giáo hoàng Clement VII. Trong vòng 20 năm sau đó, tác phẩm này đã được tái bản bằng tiếng Italia tới 7 lần. Nhưng đến năm 1559, tất cả các tác phẩm

của Machiavelli bị đưa vào “Danh mục sách cấm” của Giáo hội Cơ Đốc giáo vì bị coi là tà giáo. Điều đó không làm ảnh hưởng tới sự lan truyền của cuốn sách và *Quân vương* đã sớm được dịch sang tất cả các thứ tiếng quan trọng của châu Âu. Ngày nay, Machiavelli tiếp tục được công nhận là một trong những nhà tư tưởng chính trị hiện đại và là một nhà bình luận sắc sảo về tâm lý học và nghệ thuật lãnh đạo.

TÊN TUỔI VÀ ẢNH HƯỞNG CỦA MACHIAVELLI

Các tác phẩm của Machiavelli, đặc biệt là cuốn *Quân vương*, đã nổi tiếng trong suốt gần 5 thế kỷ và thậm chí, tên tuổi của Machiavelli đã trở nên quen thuộc với hàng triệu người chưa từng đọc các tác phẩm của ông nhưng đối với rất nhiều người, ông bị chỉ trích là một kẻ rao giảng loại chính trị vô đạo đức và là đồng loã của quỷ dữ.

Còn Francis Bacon (1561-1626) đã nhận xét: "*Chúng ta chịu ơn Machiavelli và những tác giả đã viết về những điều mà con người làm chứ không phải điều con người nên làm*". Sự nhìn nhận đúng đắn về Machiavelli như một người quan sát và miêu tả chân thực bản tính của con người đã đem lại cái nhìn tích cực hơn rất nhiều về tầm quan trọng và giá trị của ông.

Mặc dù đối với phần đông mọi người, Machiavelli vẫn bị mang tiếng xấu là một kẻ thủ đoạn, nham hiểm, phản trắc nhưng hầu hết các tác